אין דורשין פרק שני חגיגה יב.

והשתא דנפקא לן מן ולמקצה השמים. לאסור לשאול מה שיש מוץ לאמיתת ממילא נפקא לן דאסור לשאול בקודש שנברא דהיא היא מה שהיה קודש לבריותו הוא עכשיו מוץ למחיצתו הלכך למן היום אשר ברא אלהים למה לי למעוטי מייה קודש שנברא העולם: **על הארץ ולמקצה השמים.** על הארץ היה ומגיע לשמים: **אחור וקדם צרתני.** לרבוי: **שתי פעמים ירמתני תחלה** גבוה ולבסוף שפל: **מסוף העולם ועד סופו.** כשהיה שוכב היה נשאו למזרח ורגליו למערב: **הכו וכשו.** לקמן מפרש להו: **מדם יום ומדם לילה.** כ"ד שעות בין שניהם: **ישם חשך סביבותיו.** למדת שקו החשך מקיף את השמים: **מפולמות.** לשון ליחלות: **קו הכו ומכני כשו.** למדת שהתהו קו והכהו מכנים: **תכמה.** יודע מה שלמד: **תבונה.** שהוא מבין דבר מדע מפלפול חכמתו: **דעת.** ישוב: **כח.** הוא כח הזכרון: **גבורה.** גבורת הלב: **גערה.** גזיפה כדאמרינן לקמן שגער בו ועמד: **פקעיות.** לומשי"ל בלע"ז: **שנאמר הכונה בשמים מעלותיו.** אלמא עלייה מיקרו: **שרפרף.** לרגליו וכפא ליסב. על כרחך הכסא עשוי תחלה ולפי גובה הכסא הוא מתקן השרפרף: **אף ידי יסדה ארץ וגו'.** מסיפיה דקרא יליף דכתיב יעמדו ימדו כשכראן ועשאן פקעיות כמו שאמרנו למעלה: **ומרפו.** עירבן להקדיש

מסוף העולם ועד סופו. מהלך ת"ק שנה (לקמן יג.) שנאמר שדי שאמר די שלא להרחיב יותר שנאמר אני אל שדי פרה ורבה אני שאמרתי די לעולם ותימה מנא לך הא שיש ת"ק שנה ולא יותר ולא פחות וי"ל דנפקא לן מן שדי כשדי יש ג' אותיות שי"ן דל"ת יו"ד קא י"ל ל"ת ו"ל הנעלם מן שדי ויעלה ת"ק כך שמעתי מר' מנחם ברבי עזריאל ול"ע למ"ד פרק מי שהיה טמא (פסחים לד. ושם) כל העולם כולו מתח כוכב אחד עומד היכי קיימי כל הני כוכבים הנראין ברקיע וי"מ שעל יס אוקיינוס הן עומדין כדאמרינן בפרקי דר"א כל השיעורים לא נאמרו רק על שאר ימים אבל יס אוקיינוס כולהו יודע מדמו אך במדרש אחר מצינו שלש (מ) ימים שאמר הוי בים אוקיינוס וכן יסד ה"ל בימין ביולר שלו זה היס שלש עולמו (נ) במאה ושמים ושש ועוד מיימו ולריך למימר שאותו מדרש פליג אההיא דפסחים ומיהו יש להעמיד ההיא דהתם במזלות של גלגל אבל שאר כוכבים קטנים הם ולי נראה דיש לישב כל אותן מדרשים שהם תלוין בכיפת הרקיע והוא גדול הרבה מן האדץ אם היה נמתח עליה זו כזו לפי גדול האדץ בא ולאה אהל מתוח על האדץ כמין כיפה גבוה בגמלא שתופס כפלי כפלים אם היה נמתח בקו האדץ אך היה קשה מדכתיב גבי סיסרא (שופטים ה) מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם ומוכח מינה בגימוקי רש"י וכן איתא במדרש שאורך הכוכב מהלך ת"ק שנה כמן השמים ועד האדץ שהיה דאם אחד מחוב ברקיע והשני היה באדץ והיכי היה ילא כאויר העולם כיון דכולו מתח כוכב אחד הוא עומד ול"ל שהם חולקין יחד אם לא נחלוק בין מזלות הגלגל לשאר מזלות (ס):

אידי ואידי חד שיעורא הוא. ופליג אמאן דדרש בתמיד (דף לב.) דמזרח ומערב רחוק טפי דאי לא תימא הכי (ע) אדם היכי הוה קם כיון דכתיב מקלה השמים ועד קלה השמים וי"ל שסוכב שהיה בגן עדן עד שנתמעט: **ישת** חשך סתרי. מדכתיב סביבותיו סוכתו קדרים: ואת

השתא דנפקא ליה מלמקצה השמים ועד קצה השמים למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ למה לי (ס) כדר' אלעזר דאמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ וכיון שסרח הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו שנאמר [1]אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך אמר רב יהודה אמר רב [2]אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנאמר למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים כיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו [3]ומיעטו שנאמר ותשת עלי כפך אי הכי קשו קראי אהדדי אידי ואידי חד שיעורא הוא ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה שמים וארץ דכתיב [2]בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ תהו ובהו דכתיב [3]והארץ היתה תהו ובהו אור וחשך חשך דכתיב [3]וחשך על פני תהום אור דכתיב [4]ויאמר אלהים יהי אור רוח ומים דכתיב [3]ורוח אלהים מרחפת על פני המים מדת יום ומדת לילה דכתיב [5]ויהי ערב ויהי בקר יום אחד תנא תהו קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יצא חשך (כ) שנאמר [6]ישת חשך סתרו סביבותיו בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים שנאמר [7]ונטה עליה קו תהו ואבני בהו ואור ביום ראשון איברי והכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי (ג) כדר' אלעזר דא"ר אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו מהן שנאמר [8]וימנע מרשעים אורם ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב (ד) ואין טוב אלא צדיק שנאמר [9]אמרו צדיק כי טוב כיון שראה אור שגנזו לצדיקים (ה) שמח שנאמר [10]אור צדיקים ישמח כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו דברי רבי יעקב וחכ"א הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב בעשרה דברים נברא העולם בחכמה ובתבונה ובדעת ובכח ובגערה ובגבורה בצדק ובמשפט בחסד וברחמים בחכמה ובתבונה דכתיב [11]ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעת דכתיב [12]בדעתו תהומות נבקעו בכח וגבורה דכתיב [13]מכין הרים בכחו נאזר בגבורה בגערה דכתיב [14]עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו בצדק ומשפט דכתיב [15]צדק ומשפט מכון כסאך בחסד ורחמים דכתיב [16]זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו והיינו דאמר ר"ל מאי דכתיב [17]אני אל שדי אני הוא שאמרתי לעולם די (ה) אמר ר"ל בשעה שברא הקב"ה את הים היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמר [18]גוער בים ויבשהו וכל הנהרות החריב ת"ר [19]ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת הארץ שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וב"ה אומרים ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנאמר [19]ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים אמר להם ב"ה לב"ש לדבריכם אדם בונה עלייה ואח"כ בונה בית שנאמר [20]הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה הקרא למי הים וישפכם על פני האדמה יי שמו:

עמוס ט ו

21. כה אמר יי השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי:

ישעיהו סו א

22. אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדו:

ישעיהו מח יג

מוסף רש"י

מסוף העולם ועד סופו היה. מרבו (סנהדרין לח:). **ולמקצה השמים.** מקלה עד קלה (שם). **אחור וקדם.** שני לורות דו פרלופין (שם). **ומיעטו.** **והעמידו על מאה אמה, שנאמר ותשת עלי כפך.** כף כנימערא הכי הוי (שם ק).

הגהות הב"ח

(א) גמ' על האדץ למה לי מיבעי ליה לכדרבי אלעזר וכו' מן האדץ ועד לרקיע היה שנאמר וכו' על האדץ ולמקלה השמים וביון שקרת וכו' ומיעטו. נ"ב ס"א והעמידו על מאה אמה: (ב) שם יצא חשך לעולם שנאמר יהם: (ג) שם ויהי בקר יום רביעי אלא כדרבי אלעזר: (ד) שם שגנזו לצדיקים מיד שמת וכו' אדם טופה ורואה ומכיר: (ה) שם שאמרתי לעולם די איבא דאמרי אמר ר"ל בשבה שברא הקב"ה את הים הגדול היה מרחיב: (ו) שם דלא משתלפי מהדדי מכל מקום קבו קבלי: (ז) שם דיתי אומר שמים וארץ שמותן של הקב"ה: (ח) תוס' ד"ה מסוף וכו' מלינו ששליש עולם הוי מים אוקיינוס:

לעזי רש"י

לומישי"ל [לומישי"ל]. פקעה (של חוט).

רבינו חננאל

ת"ל ולמקצה השמים ועד קצה השמים. שיעור מן קצה השמים ועד קצה שמים בשיעור מן הארץ עד לשמים והרוייהו חדא שיעורא הוא. אמר רב יהודה (ג) [ר] דברים נבראו ביום ראשון. תוהו ובוהו. שמים וארץ. אור וחשך. רוח ומים. מדת יום ומדת לילה כו'. תנא תוהו זה קו ירוק שמקיף כל העולם שממנו חושך יוצא. בהו אלו אבנים מפולמות המשוקעות בתהום שמהם מים יוצא שנאמר ונטה עליה קו תוהו ואבני בוהו. וזה האור שנברא ביום ראשון היה בו זיהוה שצופין בו ומביטין באורו מסוף העולם ועד סופו. וכיון שנסתכל ברשעים גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנא' וימנע מרשעים אורם וכיון שגנזו שמח שנאמר אור צדיקים ישמח. ויש תנא חולק על זה ואומר זה האור נתלה ביום רביעי שנאמר יהי מאורות ברקיע השמים. ופי' יהי אותו האור שנברא ביום ראשון למאורות והן ב' המאורות. אמר רב בעשרה דברים נברא העולם. בחכמה בתבונה. בדעת. בכח. בגבורה. בגערה. בצדק. במשפט. בחסד. ברחמים. וכולהו מקרא. בחכמה ובתבונה שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעת כו'. זה שאמר (ר"י אמר רב דבשעה שברא הקב"ה אתן העולם. עת שנברא היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי כו' עד שגער בו הקב"ה והעמידו שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. ר"ל אמר אני אל שדי אני שאמרתי לעולם דיי. ביוצא בו בים נוגר בים ויבשהו אלו כולן מדרשות הן ואין מדקדקין עליהן להשוותן למה שהדעת מתקבלת מהן וכן חלוקת ב"ש וב"ה אלו אומרים שמים נבראו תחלה. ואלו אומרים ארץ נבראת תחלה. וחכמים אומרים שניהם נבראו כאחד אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני עליהם יעמודו יחדו. קשו קראי אהדדי. ופריק ר"ל כשבראן ברא שמים ואח"כ הארץ כב"ש [וקשיא דהא דכתיב נוטה שמים על תוהו ותולה ארץ על בלימה נטה שמים ואח"כ ארץ] כשנטה אותן נטה ארץ ואח"כ שמים כב"ה. וזהו שאמרו חכמים שניהן כאחת עמדו. (טרף) [מאי שמים שטרף] הקב"ה אש ומים ועשה מהן רקיע לפיכך נקראו שמים. אבל דברי נחום איש גם זו פירוש הוא שפירש. אמר אלו נאמר בראשית ברא אלהים שמים (ו) ואינן שמים דבר ידוע הייתי אומר שמים שם הן וכיון שנאמר את השמים נתברר לנו כי על השמים הידועים לנו הכתוב מדבר. וכיון שכתב את בשמים כתב נמי את בארץ. כי האת שכתב בארץ

תורה אור השלם

1. אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה:
תהלים קלט ה

2. בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ:
בראשית א א

3. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם:
בראשית א ב

4. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר:
בראשית א ג

5. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד:
בראשית א ה

6. יָשַׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סֻכָּתוֹ חֶשְׁכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים:
תהלים יח יב

7. וּרְשׁוּתָהּ קָאת וְקִפּוֹד יְנִישׁוּהָ וְעֹרֶב יִשְׁכְּנוּ בָהּ וְנָטָה עָלֶיהָ קַו תֹהוּ וַאבְנֵי בֹהוּ:
ישעיהו לד יא

8. וַיִּמְנַע מְרֵשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִשָּׁבֵר:
איוב לח טו

9. אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ:
ישעיהו ג י

10. אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח וְנֵר רְשָׁעִים יִדְעָךְ:
משלי יג ט

11. יְיָ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה:
משלי ג יט

12. בְּדַעְתּוֹ תְהוֹמוֹת נִבְקָעוּ וּשְׁחָקִים יִרְעֲפוּ טָל:
משלי ג כ

13. מֹכִין הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר בִּגְבוּרָה:
תהלים סה ז

14. עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יִרְופָפוּ וְיִתְמְהוּ מִגַּעֲרָתוֹ:
איוב כו יא

15. צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ:
תהלים פט טו

16. זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה:
תהלים כה ו

17. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וְקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ:
בראשית לה יא

18. גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ וְכָל הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב אֲמֻלָּל בָּשָׁן וְכַרְמֶל וּפְרַח לְבָנוֹן אֻמְלָל:
נחום א ד

19. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְיָ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם:
בראשית ב ד

20. הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָיו וְאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ הַקֹּרֵא לְמֵי הַיָּם וַיִּשְׁפְּכֵם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ יְיָ שְׁמוֹ:
עמוס ט ו

21. כֹּה אָמַר יְיָ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי:
ישעיהו סו א

22. אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעֲמֹדוּ יַחְדָּו:
ישעיהו מח יג

(ז) תולי דל"ל שמים דייתי אומר שמים שם הן ואינן שמים דבר ידוע לנו וכיון שנאמר וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com